

de Constit., ubi præcipue Panormitan., Decius et Felin., et in cap. 2 de Majorit. et obedient. ; Cardinalis, in Repetit., c. *Perpendimus*, de Sentent. excom., opposit. 7; Rebuff., in Concordat., tractat. ultim., ubi alios refert; et Jacobatius, lib. 1 de Concil., art. 6. Probatur autem hæc assertio, discurrendo breviter per tria jura, a quibus hæc exemptio originem ducere potuit. Et imprimis cum dixerimus esse immediate a jure divino naturali vel positivo, clarum est non posse per Pontificem revocari, et in hoc principio dicti auctores fundantur. Quo supposito, evidens est conclusio, quia Pontifex non potest divinum jus abrogare; ergo nec potest revocare privilegium jure divino immediate collatum et institutum, quia per hoc jus quoddam divinum abrogaret. Et hac ratione diximus supra, non posse Pontificem se ipsum hoc privilegio privare, quia jure divino est suæ dignitati annexum, neque potest ab illa sine ejusdem dignitatis diminutione divelli; ergo eadem ratione non potest universale privilegium cleri revocare, quatenus a jure divino est.

19. Verumtamen etiam ex hypothesi quod hoc privilegium non esset immediate collatum a Christo cæteris clericis infra Summum Pontificem, vera esset assertio de eodem privilegio, ut est ab hominibus. Et primo de jure civili, quia res est facilior. Non potest enim Pontifex renunciare huic privilegio, eo modo quo ab imperatoribus et regibus conferri potuit, et de facto collatum est, nisi abdicando a Sede sua omnem directam jurisdictionem temporalem ipsi collatam a principibus sæculi, eamque illis renunciando; hoc autem non potest facere Pontifex; ergo vel ex hoc capite non potest Pontifex hoc privilegium revocare. Major satis in superioribus declarata est. Minor probatur, quia Pontifex non est dominus absolutus bonorum et jurium suæ Sedis, etiam illorum quæ ab hominibus illi donata sunt, quia principaliter sunt data Christo, ipsi autem tantum ut Vicario ejus, et ideo non personæ, sed Sedi datæ sunt; ergo solum est illorum dispensator fidelis et prudens; ergo non potest suo arbitrio illa donare, alienare, vel dissipare. Et ob hanc causam non posset nunc Urbem aut reliquum patrimonium Petri imperatori reddere, aut alteri libere donare. Eadem autem, vel major ratio est de prædicta jurisdictione, postquam semel in potestatem et dominium Ecclesiæ translata est; nam inter temporalia bona est res magnæ æstimationis, et Ecclesiæ magis necessaria ad

ejus decorem et bonum regimen, quam temporale regnum, vel similia bona temporalia; ergo multo minus potest jurisdictionem illam et potestatem relinquere, et sedem suam illa privare.

20. *Ex parte clericorum suadet assertio. — Excusatio quædam rejicitur.* — Deinde ex parte clericorum non minus evidenter hoc ostenditur; nam per hoc privilegium etiam illis est jus acquisitum, per quod specialem libertatem a temporali jugo consecuti sunt, et illius libertatis facti sunt domini; ergo non potest Pontifex pro suo arbitrio eos privare hoc jure acquisito, seu libertate, cujus sunt domini; ergo nec potest revocare privilegium illud, ut ab imperatore datum, quia per talem revocationem dicto jure et libertate clerici privarentur, iterumque potestati sæculari subjicerentur. Dices, hoc argumento recte probari, non posse Pontificem sine causa privare clericos illo jure acquisito, ex causa tamen posse. Respondetur, tam necessariam esse exemptionem hanc statui clericali, ut nulla causa justa excogitari possit, propter quam totus ecclesiasticus status juste aut valide possit tanto beneficio privari. Itaque ut aliquis clericus in particulari interdum hac libertate privetur, poterit interdum ex parte illius sufficiens causa intervenire, ut ex supra dictis intelligi potest, quoniam clerici in pœnam criminum, vel quia statum clericorum non servant, interdum hoc privilegio, vel omnino, vel ex parte privantur. Respectu vero totius Ecclesiæ et status clericalis, nulla ratio vel causa sufficere potest ad talem mutationem, seu revocationem juste faciendam, et ideo neque valide in tali materia fieri potest.

21. *Non potest Pontifex omnia jura immunitatem concedentia abrogare. — Objectio.* — Atque hinc tandem idem facile probatur de eodem privilegio, ut per jus canonicum est stabilitum, quia non posset nunc Pontifex totum jus canonicum concedens vel confirmans hoc privilegium abrogare. Quia non est illi data potestas in destructionem, sed in ædificationem; talis autem abrogatio nullum commodum posset Ecclesiæ afferre, sed potius perturbationem et alia nocumenta. Quia eo ipso velent christiani principes potestatem in clericos usurpare. Nam etiam stante jure canonico vix possunt in officio contineri; quid ergo futurum esset si jus canonicum in hac parte abrogaretur? Dices, licet male faciat princeps seu Pontifex abrogando sine causa vel ratione legem a se vel a suis prædecessoribus constitutam, nihilominus si id faciat, factum tenere, quia

valor talis legis ex legislatoris voluntate absolute pendet; ergo similiter in præsentia illa abrogatio vel revocatio valida esset, quamvis injusta.

22. *Solutio.* — Respondeo imprimis talem revocationem non solum fore injustam ex illa generali ratione, quod est contra justitiam legalem, sed etiam alia speciali, scilicet, quia, non obstante dicta suppositione, adhuc esset contra jus divinum, saltem præcipiens ut talis exemptio sit in Ecclesia quoad commode fieri potest, et ex hac parte esset fortasse talis revocatio non solum injusta, sed etiam invalida, quia juri divino contraria. Secundo dicitur, quando lex semel posita contulit jus, et mutationem in ipsis rebus fecit, non posse sine causa boni communis ita abrogari, ut subditi priventur rebus vel juribus jam acquisitis; quia ergo status clericalis perpetuum jus immunitatis per hanc legem canonicam acquisivit, non potest per revocationem, sine causa et temere factam, valide illo jure privari. Denique dico, quidquid sit de hypothetica quæstione, an, si talis revocatio fieret, valida esset, non esse timendum quod talis revocatio aliquando fiat, quia cum non posset fieri sine magno dispendio et perturbatione universalis Ecclesiæ, non permittet Spiritus Sanctus, cujus speciali providentia Ecclesia regitur, ut Pontifex in suæ potestatis usu tam graviter erret. Et ita considerando illam potestatem, non ut pure substat voluntati humanæ, sed præcipue ut a Spiritu Sancto regitur, dicimus non posse Pontificem talem revocationem facere, quia esset intolerabilis error moralis contra universale bonum Ecclesiæ, ut alibi in præcepto decimarum declaravi¹.

CAPUT XXXI.

UTRUM PRIVILEGIUM CLERICORUM POSSIT PER RENUNCIATIONEM AMITTI VEL DIMINUI?

1. *Per voluntariam renunciationem hoc privilegium amitti non potest. — Privilegium fori respectu privilegiatorum inducit præceptum.* — Resolutio est, hanc ecclesiasticam immunitatem, per renunciationem eorum quibus concessa est, propria voluntate et auctoritate factam, amitti non posse, quia a nullo potest valide et efficaciter renunciari. Hæc assertio, quatenus peculiari ratione ad Summum Pon-

¹ Tom. 1 de Relig., tract. 1, l. 1, cap. 14, n. 10.

tificem pertinere potest, in cap. 7 hujus libri tractata est. Quoad cæteros vero intelligi potest vel de singulis personis, vel de toto clero, seu statu clericali. De singulis ergo personis traditur expresse ab Innocentio III, in c. *Si diligenti*, de Foro compet., redditque rationem his verbis: *Cum non sit beneficium hoc personale, cui renunciari valeat; sed potius toti collegio ecclesiastico publice sit indultum, cui privatorum pactio derogare non potest.* Unde concludit talem renunciationem etiam juramento firmatam validam non esse, nec tale juramentum obligare, quia est contra bonos mores. Talis enim renunciatio est injusta et sacrilega, quia est injuriosa statui clericali. Atque hoc jus ante Innocentium traditum erat, ut ipse notat, in Concilio Carthaginensi III, c. 9, cap. *Placuit*, 2, 11, q. 1, ubi peculiari pœna puniuntur clerici huic privilegio renunciantes, tam in criminali quam in civili causa. Idemque de privilegio canonis statuitur in cap. *Contingit*, 1, de Sentent. excom. Ex quibus juribus colligitur notanda differentia inter hoc privilegium et alia, quæ in favorem privatorum conceduntur; nam hæc, quæ privata jura dicuntur, non habent vim legis et præcepti respectu eorum quibus conceduntur, sed potius sunt quasi permissiones, seu dispensationes, seu favores quibus uti possint, si velint. Hoc vero privilegium, quia continet publicum jus, habet vim præcepti, non solum respectu aliorum, sed etiam respectu privilegiatorum, quia non solum eis tribuit favorem, sed etiam præcipit ut illo utantur, seu prohibet ne illud renuncient; aliis autem jubet ne illud violent, etiam si clerici consentiant.

2 Unde quoad utramque partem, per hoc jus canonicum, non solum revocatum, sed etiam emendatum est jus civile Justiniani, in l. *Si quis in conscribendo*, C. de Episc. et cleric., in qua statuebatur, *si clericus promiserit non uti suo privilegio fori, non posse adversus sua pacta venire*; et in simili l. *Si quis*, Cod. de Pactis, ubi præcipitur iudicibus laicis ut eam legem observari faciant. Et ratio in utroque loco redditur, *quia est regula juris antiqui, omnes licentiam habere, his quæ pro se introducta sunt renunciare.* Verumtamen lex illa semper nulla fuit, et in ea condenda graviter excessit imperator (fortasse per ignorantiam), tum quia disposuit in materia non sua, et circa personas sibi non subjectas; tum etiam quia nititur falso fundamento, quia vel non intellexit vim et naturam hujus privilegii, quod non propter privata commoda personalia, sed

propter commune bonum religionis principaliter institutum est; vel si hoc intellexit, male applicavit juris antiqui generalem regulam, nam illa intelligenda est de iis quæ pro privato uniuscujusque commodo introducta sunt, ut recte Pontifex intellexit, ad quem, et non ad imperatorem pertinet, quale sit privilegium clericale, et quomodo a clericis observandum sit, declarare.

3. *An de licentia Episcopi possit quilibet clericus huic privilegio renunciare.* — *Ratio dubitandi.* — Sed quæri non immerito potest an de licentia Episcopi possit quilibet clericus huic privilegio renunciare. Et ratio dubitandi est, quia multa jura antiqua prohibentia ne clericus in judicio sistant sæculari, addunt hanc limitationem, *sine licentia, vel sine permissu Episcopi*, ut patet in epist. 2 Marcellini Papæ, et ex Concilio Agathens., c. 32; Aurel. III, can. 31, et habetur in c. *Clericum*, 1, 2 et 3, 11, quæst. 1; Venetico, sub Leone I, c. 9; Epaunensi, can. 11. Denique idem sumitur ex c. 2 de Foro compet., ubi dicitur: *Nullus judicium, etc., sine permissu Pontificis, clericum per se distringere aut condemnare præsumat*; ergo hæc omnia jura significant, de licentia Episcopi posse et clericum renunciare juri suo, et laicum illum judicare.

4. *Vera resolutio.* — *Ratio hujus resolutionis.* — Nilominus dicendum est, quoad propriam fori renunciationem, non posse Episcopum talem licentiam concedere. Ita docet Glossa, in c. *Qualiter et quando*, de Judiciis, verb. *Prohibemus*. Item Glossa, in cap. *Significasti*, de Foro compet., verb. *Clerici*, in fine; et colligitur ex illo textu ibi: *Clerici in judicem non suum (nisi forte sit persona ecclesiastica, et Episcopi diocesani voluntas accedat) consentire non possunt*. Duas ergo condiciones requirit ibi Gregorius IX ad talem consensum, vel renunciationem; ergo si desit prima conditio, et judex sit laicus, non sufficit Episcopi licentia. Et ita etiam sentiunt Panormitan. et alii expositores his locis; Glossa item et Doctores, in cap. 2 de Foro compet. Ratio vero est, primo, quia non solum inferior clericus, sed etiam quilibet particularis Episcopus est privata persona respectu totius ecclesiastici status, et ideo non potest ipsemet Episcopus respectu suæ personæ renunciare juri suo, et judicio sæculari se committere; ergo nec potest dare suis clericis licentiam ut id faciant; nam est eadem ratio; per utrumque enim fit contra privilegium in favorem totius status concessum.

5. *Secunda ratio.* — *Tertia.* — Secundo id

amplius declaratur, quia hoc jus, ut dixi, non tantum est privilegium concedens, sed etiam est prohibens seu præcipiens, et est jus superioris generale et gravissimum; ergo non potest inferior, qualis est quilibet privatus Episcopus, in eo dispensare. Tertio, in privilegio canonis non potest Episcopus licentiam concedere clerico ut permittat se ab alio verberari, nec potest facere quin laicus verberans etiam de licentia sua excommunicationem incurrat, ut recte dixit Glossa, in d. c. *Significasti*, et colligitur ex cap. *Universitatis*, de Sent. excom.; ergo nec potest clerico dare licentiam ut renunciaret privilegio fori, nec judici sæculari permittere ut tali renunciatione utatur. Dixi autem hoc intelligi quoad propriam fori renunciationem, ut adverterem, in tributorum solutione posse admitti aliquem modum exceptionis. Quanquam si attente res consideretur, proprie non est exceptio, tum quia secundum novum jus cap. *Adversus*, de Immunit. eccl., etiam in tributorum solutione non sufficit licentia Episcopi, sed consulendus est Papa; tum etiam quia, licet in casu instantis necessitatis videatur admittenda exceptio per episcopiam, nihilominus attento modo et ratione contributionis, non est propria exceptio, quia illa contributio non fit nec permittitur tanquam debita in ratione tributi, id est, in signum subjectionis, vel ex vi legis civilis, sed quia ex charitate, vel ex legali justitia, vel alio modo ex vi rationis, ipsimet Prælati Ecclesiæ judicant expedire ut a clericis fiat, ut supra declaratum est. Unde non est renunciatio, sed veluti naturalis juris prudens interpretatio.

6. *Solvuntur jura in contrarium objecta.* — *Glossæ responsio.* — *Alia Glossa.* — *Vera responsio.* — Ad jura vero antiqua in contrarium allegata vario modo respondent Glossæ. Quædam enim, in dicto c. *Significasti*, dicit, in illis textibus supplendam esse particulam *maxime*, ita ut sensus sit, semper esse illicitum clerico renunciare huic privilegio, maxime vero, id est, majori culpa, sine licentia Episcopi, quia peculiarem illi facit injuriam. Sed, ut juristæ aiunt, misera est interpretatio, quæ fit addendo legi verba in illa non contenta. Præsertim quia aliquando illi canones ita loquuntur, ut non nisi violenter, et destruendo sensum particula illa addi posse videatur; ut in Concilio Epaunensi, verba sunt: *Clerici sine ordinatione Episcopi sui adire publicum judicium non præsumant*, etc.; certe ex vi horum verborum, qui ex ordinatione

Episcopi id faceret, legem illam non violaret; et evidentiora sunt verba Concilii Venetici: *Clerici nisi ex permissu Episcopi*, etc.; ibi enim particula *maxime* accommodari non potest. Alia igitur glossa in dicto cap. 2, de Foro compet., respondet uno verbo: *Hic vacat argumentum a contrario sensu*, id est, illi canones specialiter prohibent ne talis renunciatio fiat sine licentia Episcopi, non tamen propterea concedunt ut cum illa fieri possit; nam hoc est argumentum a contrario sensu, quod argumentum non est efficax, quando aliis juribus repugnat. Estque probabilis responsio, sed dura satis, et quasi violenta, si verba tot canonum simpliciter expendantur. Et similes sunt aliæ solutiones, quas multiplicat Panorm., in dicto cap., n. 12. Mihi ergo verior et simplicior videtur responsio Glossæ, in d. cap. *Clericus*, 1, dicens: *Hodie nec cum consensu Episcopi potest*, quibus verbis significat, olim secundum jus antiquum id licuisse, nunc vero non licere. Et idem sensit Glossa, in dicto cap. *Qualiter et quando*, de Judiciis, dicens hoc non licere, *licet jura antiqua contrarium innuere videantur*.

7. *Ad cap. 2 de Foro comp.* — *Episcopus jurisdictionem in clericum laico nullis ordinibus insignito committere nequit.* — Ad cap. autem 2 de Foro comp., quod magis modernum est, non videtur illa responsio accommodari posse, et ideo considero, canonem illum non loqui ad clericos, prohibendo ut non renunciarent foro, sed loqui ad judices sæculares, prohibendo sub censura ipso facto, *ne clericos per se distringere aut condemnare præsumant*. Et respectu illorum recte additur particula, *sine permissu Episcopi*, quia interdum possunt de licentia Episcopi distringere clericos, quia verbum *distringere* in rigore non significat judicare, aut jurisdictionem exercere, sed coactionem aliquam aut pœnam exequi, capiendo, incarcerationando, et torquendo; hæc autem et similia possunt interdum facere judices sæculares jussu Episcopi, juxta cap. *Ut famæ*, de Sentent. excomm., quia, ut ibi dicitur, tunc sæcularis judex non sua auctoritate, sed Episcopi illa exequitur, et quia sæpe Prælati indigent potentia et auctoritate talium ministrorum. Addi etiam potest alia ratio, quia si Episcopus jurisdictionis actum sæculari judici in clericum committat, videtur ei suam jurisdictionem delegare, et judex sæcularis potest præsumere, Episcopum posse talem delegationem facere. Hæc vero posterior ratio tolerari

posset, si judex sæcularis alias esset clericus, saltem in minoribus, et committeretur illi causa, jure canonico et ecclesiastico more clericis accommodato tractanda; alias non potest habere locum, quia Episcopus non potest jurisdictionem in clericum puro laico committere, neque etiam laicorum more, et per leges civiles clericum judicari permittere, juxta c. 2 de Judiciis. Ideoque solum respectu Summi Pontificis posset hic intellectus illius textus quoad hanc partem habere locum. Neque est contemnenda expositio, quæ textum illum ad Summum Pontificem restringit; non enim dicit sine permissu Episcopi, sed sine permissu Pontificis, quæ vox solet, per antonomasiam, pro Summo Pontifice sumi, præsertim quando per litteram majusculam P scribitur, ut ibi habetur in collect. 1 Antonii August., cap. 3 illius tituli.

8. *De licentia Pontificis potest clericus huic privilegio renunciare.* — Unde manifestum est posse quemlibet clericum de licentia Pontificis Summi huic privilegio renunciare, prout in illo textu tradunt Panormitan. ibi, numer. 12, inducens textum illum in eodem sensu, et Glossam in dicto cap. *Clericum*, 2, quæst. 3, verb. *Sæcularem*. Indeque argumentum sumit, quia Papa potest delegare laico causam spirituales, juxta cap. *Illud*, 10, quæst. 3, et de purgatione Episcopi in causa criminali idem sumitur ex cap. *Mennam*, 2, quæst. 5. Et ratio est, quia Summus Pontifex habet potestatem dispensandi in quolibet jure canonico etiam præcipiente, et determinare, vel ex parte mutare privilegium jure divino concessum, quod respectu Pontificis non includit præceptum, ut nunquam mutetur. Item quia Pontifex potest suam jurisdictionem committere laico, præsertim in causis temporalibus, etiam si ad personas clericorum pertineant. Hoc tamen rarissime facit Pontifex, quia per se non decet statum clericalem. Unde etiam constat, necessariam esse causam et satis gravem, ut Papa facultatem hanc recte et legitime concedat; nam ad omnem dispensationem communis juris, ut licet fiat, necessaria est causa; ergo multo magis in hoc jure, quod gravissimum est, et statum ipsum clericalem universe respicit, et ad jus divinum pertinet, vel illi est conjunctissimum.

9. Advertendum autem est, duobus modis posse facultatem hanc a Pontifice concedi. Primo, per se ac directe ipsi clerico intuitu suæ personæ, et in favorem ejus, et tunc datur proprie facultas ad renunciandum privilegio,

ideoque non datur potestas judici sæculari ad cogendum clericum, sed licentia ad judicandum causam ejus, si ipse illi se submittere voluerit. Et hac ex parte minor fit derogatio privilegii, ac subinde minor etiam causa sufficet ex hoc capite, ut facultas hæc licite concedatur; ex alia vero parte difficilius honestari potest, præsertim in causis criminalibus, quia solum potest ad privatum et personale commodum ordinari, et ideo vix potest sufficientem habere causam, ideoque raro, ut opinor, talis facultas conceditur. Alio modo fit hæc concessio directe judici, seu principi sæculari, dando illi potestatem et jurisdictionem, ejus intuitu, et in favorem ejus. Et tunc magis quidem derogatur privilegio, quia tunc non solum volentem, sed etiam invitum clericum potest judex sæcularis cogere et judicare, ideoque gravior requiritur causa. Ideoque frequentius fit vel in singularibus occasionibus occurrentibus, vel in aliquibus privilegiis circa aliqua graviora crimina, ut læsæ majestatis, quia tales concessiones ad commune bonum, et pacem reipublicæ ordinantur, vel ad defensionem et congruentem favorem aliquorum principum, quæ quidem causæ frequentius occurrunt. Hic autem posterior modus concessionis non pertinet ad renunciationem privilegii, cum in illo voluntas privilegiati non concurrat, sed pertinet ad ablationem privilegii in aliquo casu, vel causa, quæ, ut superiori capite dixi, fieri potest a Pontifice in pœnam vel odium alienjus culpæ, et secundum potentiam ordinariam aliter non fit, quia vix potest alia causa necessaria vel sufficiens occurrere.

10. *Ratio dubitandi.* — Tandem quæri potest circa hanc assertionem, an communitas aliqua ecclesiastica, vel saltem totus ecclesiasticus status possit huic privilegio renunciare. Et ratio dubitandi esse potest, quia tunc cessat ratio textus in dicto cap. *Si diligenti*, et procedit regula generalis, quod unusquisque potest renunciare juri sibi concessio. Hæc enim regula generaliter, et sine limitatione procedit in quacumque persona vera, vel ficta, cui per se primo, et quasi adæquate privilegium concessum est, ut ex materia de legibus suppono. Hoc autem privilegium concessum est statui clericali, ut dicitur in dicto c. *Si diligenti*; ergo totum corpus cleri per modum unius personæ poterit huic privilegio renunciare. Hæc autem ratio imprimis non procedit de quacumque privata communitate ecclesiastica, sive sit unius Ecclesiæ, sive unius diocesis, sive unius metropolis, sive

unius provinciæ aut regni, quia nulla istarum communitatum est subjectum adæquatum (ut sic dicam) istius privilegii, sed ad totum corpus cleri tanquam pars, ac proinde tanquam particularis persona in suo ordine comparatur. De quacumque igitur hujusmodi communitate certum est, non posse huic privilegio renunciare, quia in ea procedit ratio cap. *Si diligenti*, et consequenter etiam decisio.

11. De toto vero corpore status clericalis procedit difficultas posita, quæ ad quæstionem hanc reducenda videtur, an Concilium generale possit huic privilegio renunciare, quia non videtur posse morali modo cogitari alia via, qua possit universus Ecclesiæ clerus ad consentiendum in hujusmodi renunciatione congregari aut convenire. De Concilio ergo generali dico breviter duo. Unum est, Concilium generale sine Pontifice, id est, sine illius facultate et approbatione non posse privilegio renunciare. Hoc certum est multis de causis. Primo, quia Concilium generale nihil potest facere sine approbatione Pontificis, cujus auctoritate congregari debet et continuari. Quod si contingat, Sede Apostolica vacante, congregari Concilium (quod fieri non debet, nisi quando ratione schismatis non possit electio veri ac certi Pontificis aliter fieri), tale Concilium non potest aliquid de statu universalis Ecclesiæ immutare, et ideo multo minus potest huic privilegio renunciare, ideoque talis renunctio non solum a futuro Pontifice facile revocari posset, sed etiam a principio esset invalida tanquam sine potestate facta.

12. Secundo, quia talis renunctio est contraria juri Pontificis duplici modo. Nam et est contra jus canonicum latum vel approbatum a Pontificibus, cui nullum Concilium sine Papa potest derogare. Et præterea est contra jurisdictionem Papæ; privaretur enim per talem renunciationem illa singulari et suprema directa jurisdictione, quam super totum clerus etiam in causis temporalibus habet. Tertia et optima consideratio, quæ rationem dubitandi solvit, est, quia hoc privilegium est concessum statui clericali ab ipso Christo, non absolute ratione talis communitatis, sed quatenus est specialis familia Christi filii Dei naturalis, ut supra visum est. Estque omnino verum, sive hæc exemptio dicatur esse immediate de jure divino, sive mediante jure canonico; nam utrumque jus, imo etiam jus civile hoc præcipue in toto collegio ecclesiastico consideravit, ut privilegium hoc ei concederet, atque ita magis in Christi Dei honorem, quam

in ipsorum hominum commodum hoc jus introductum est. Propterea enim dixit imperator, in l. *Sancimus*, Cod. de Sacrosanct. Eccles.: *Cur non facimus discrimen inter res divinas et humanas? et quare non competens prærogativa cælesti favori conservetur?* Et in l. *Generaliter*, Cod. de Episcop. et Cleric.: *Propter hoc eis beneficium indulgemus, ut, omnibus aliis derelictis, Dei omnipotentis ministeriis inhæreant.* Quia ergo totum Collegium ecclesiasticum, seu Concilium generale non potest juribus ipsiusmet Christi derogare, neque illa, quæ in Dei cultum et honorem inducta sunt, tollere, ideo non potest huic privilegio renunciare. Sicut etiam inter homines non posset familia principis, Cardinalis aut Episcopi renunciare, sine consensu ejus, privilegio, in peculiarem honorem vel decentiam domini ipsi familiæ concessio.

13. *Concilium generale etiam cum Pontifice huic privilegio renunciare minime potest.* — Atque hinc ulterius addimus, etiam Concilium cum Pontifice, id est, cum ejus consensu et approbatione, non posse huic privilegio renunciare. Hoc mihi satis probat ratio proxime facta, quia privilegium familiæ Christi, quæ talis est, a nemine potest sine consensu ipsiusmet Christi renunciari. Neque satisfaciet qui dixerit, consentiente Papa, consentire Christum per Vicarium suum, quia non est verisimile potestatem Papæ extendi ad hujusmodi consensum loco Christi præstandum, quia non est data ei potestas in destructionem, sed in ædificationem; talis autem renunctio prorsus in destructionem esset. Unde confirmatur: nam supra dicebamus non posse Papam revocare hoc privilegium, quia non potest habere justam causam vel rationem, et quia esset contra præceptum divinum, saltem in generali, et ideo semper esset in destructionem; ergo neque cum Concilio potest facere validam talem renunciationem, neque interpretari, Christum in eam consentire; nam eadem est ratio, et quoad effectum eodem revolvitur, et quia consensus ipsius cleri parum in hoc operari potest, cum ad Christi honorem et Dei cultum præcipue intendatur. Ac denique quia quod potest in Ecclesia facere Papa cum Concilio generali, potest etiam facere se solo, quia non est minoris potestatis; ergo si non potest solus e medio tollere hoc privilegium per modum abrogationis, neque etiam cum Concilio potest illud tollere per modum renunciationis. Hoc autem de integra seu totali renunciatione intelligendum est; nam in aliqua particulari

causa vel materia, consentiente Pontifice, fieri posset, quia potest ad hoc interdum sufficiens ratio et causa intervenire. Ideo namque etiam diximus posse hoc privilegium restringi, aut in particulari minui per solius Pontificis potestatem; facilius ergo fieri poterit per modum renunciationis, quando pars ipsa, quæ lædi videtur, juri suo cedit; imo propter hoc verisimile est tunc minorem causam posse sufficere.

CAPUT XXXII.

UTRUM PRIVILEGIUM CLERICORUM CONSUETUDINE AMITTI VEL MINUI POSSIT.

1. *Probatur primo assertio de non usu.* — Respondeo exemptionem clericorum nulla consuetudine amitti vel diminui posse. Ut difficultatem hujus assertionis attingamus, distinguenda est propria consuetudo privilegio contraria, a non usu privilegii; utrumque enim solet sub consuetudine late sumpta comprehendere. In præsentem autem certum est, hoc privilegium non amitti vel diminui per purum non usum, qui contrarium usum non includat. Probatur, quia privilegium non amittitur per non usum, nisi in vi tacitæ renunciationis, vel ratione præscriptionis alterius contra privilegiatum; sed neuter modus hic habet locum. De priori probatur ex dictis, quia in hoc privilegio non habet locum expressa renunctio; ergo multo minus tacita; ergo non usus nihil operari potest contra hoc privilegium in vi tacitæ renunciationis. Altera pars probatur, quia si non usus sit mere negativus, sine aliquo usu contrario juri præterius partis, cui privilegium videtur præjudicium afferre, non potest induci præscriptio, ut in tractatu de Legibus probavi¹ quia est contra rationem, et definitionem præscriptionis; ergo neque hoc modo potest in præsentem sufficere non usus sine contrario usu. Eo vel maxime quod statim generaliter ostendemus, nullam præscriptionem humanam contra hoc privilegium prævalere posse.

2. Assertio ergo etiam de propria consuetudine huic privilegio contraria intelligenda est. Et ita est communiter recepta per Canonistas, in cap. *Clerici*, de Judiciis, ubi Abbas, n. 5; Decius, n. 14; Ripa, in c. *Decernimus*, de Judic., n. 15; Probus, in c. 2, de Probat., ubi assertionem ad immemorabilem consuetudine

¹ Lib. 8, c. 34.